

Bevindingen interviews mbo

Naast rekenen en taal, ook voor gezonde leefstijl op school doorlopende leerlijnen vanaf de kleuters, naar het voortgezet onderwijs en het mbo. Utopie of werkelijkheid?

Medewerkers van thema-instituten¹, RIVM Centrum Gezond Leven (CGL) en Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) vroegen 2 mbo-scholen of ze werken met leerlijnen voor de reguliere vakken en voor gezonde leefstijl. Hoe ontwikkelen ze deze leerlijnen? En hoe zoeken ze naar leermiddelen om de leerlijnen in te vullen?

Een hulpmiddel voor scholen bij het opstellen van een leerplan met betrekking tot gezonde leefstijl is het door SLO ontwikkelde [leerplankader Sport, bewegen en gezonde leefstijl](#). Ook Gezonde School biedt hulp, bijvoorbeeld via de website [gezondeschool.nl](#) en de [zoektool](#) waarmee je erkende aanpakken en leermiddelen voor gezonde leefstijl thema's kunt vinden. We vroegen scholen naar hun indruk van het leerplankader en de Gezonde School-zoektool. Op welke manier zouden ze deze kunnen gebruiken bij het opstellen van leerplannen? En hebben ze verder nog wensen, adviezen of vragen? De input van deze gesprekken gebruiken we onder andere om de koppeling tussen het leerplankader en de Gezonde School-aanpak en leermiddelen te maken. We willen inzichtelijk maken in hoeverre de beschikbare programma's voldoen aan de inhoudelijke onderdelen van het leerplankader per leerjaar.

De uitkomsten van de gesprekken met vertegenwoordigers van 2 mbo-scholen zijn hieronder geanonimiseerd samengevat.

De geïnterviewde scholen

Er zijn interviews gehouden met vertegenwoordigers van 2 ROC's.

School 1

De geïnterviewde is coördinator Gezonde School, topsportcoördinator en teamleider sportbureau.

De school doet al dingen rondom Gezonde School, met name op het gebied van sport en voeding. Ze beschikt over het themacertificaat Welbevinden en sociale veiligheid. De geïnterviewde ziet een vignet niet als een doel op zich, *“het is mooi als je daarmee de erkenning kan binnen halen, maar ik gebruik het juist vooral voor het kader.”*

School 2

De geïnterviewden zijn een sportdeskleider/docent sportlessen en de directeur van het sportcollege; nieuw thema daarbinnen is Gezonde School, *“op een gegeven moment kwam er informatie over Gezonde School binnen en daar kon je ondersteuning op aanvragen. Dat hebben we toen gedaan, plus dat we bewegen eigenlijk al op heel veel plekken hadden verankerd.”*

Tien locaties hebben het themacertificaat Sport en bewegen aangevraagd. Men is nu ook bezig met het thema Voeding. Hierbij proberen zij verbinding te maken met vitaal burgerschap; de verbinding tussen theorie en praktijk.

Opstellen van leerplannen in het algemeen

De geïnterviewden van beide mbo's geven aan dat er niet echt gewerkt wordt met leerplannen. De opleidingen werken vanuit kwalificatiedossiers, waarin beschreven staat wat studenten aan het eind van hun opleiding op het betreffende terrein/thema moeten kunnen (voorheen ook wel eindtermen genoemd). Aan de hand van de kwalificatiedossiers bepalen teams de inhoud van de lessen.

“Je startpunt is het diploma, wat moeten ze kunnen? Wat hangt daaronder en het kwalificatiedossier met processen, prestatie-indicatoren en daar ga je je lessen op schrijven. Dat bepaal je niet helemaal zelf.” (school 1)

¹ Thema-instituten houden zich bezig met een specifiek gezondheidsthema.

Opstellen van leerplannen rondom Gezonde School

Uit de interviews komt naar voren dat één school wel een leerplan heeft ontwikkeld voor het thema Sport en bewegen. Men heeft daarbij gebruik gemaakt van een voorbeeld uit een themanummer van KLVO over sport en bewegen. De andere school houdt zich wel bezig met Gezonde School-thema's maar is nog sterk gericht op het vinden van een goede aanpak.

In de interviews komt een aantal meer voorwaardelijke aspecten aan de orde.

Draagvlak

Aangegeven wordt dat er binnen een school eerst *commitment* en draagvlak verkregen moeten worden. Daarbij is het ook belangrijk dat docenten loopbaan en burgerschap op de hoogte zijn van Gezonde School.

“We hadden de discussie over de toekomst van Gezonde School in het mbo ... en toen kwam ook het draagvlak naar voren. Ik zit natuurlijk in zo'n rol (coördinator GS) en ik ben daar heel erg vaak mee bezig en ik hoor dat. In hoeverre staat dit op agenda's bij burgerschapsdocenten? Komen die wel eens bij elkaar? Wordt dit wel eens daar besproken? Het zou toch eigenlijk heel mooi zijn dat een burgerschapsdocent jou weet te vinden in de school en vraagt naar dit thema van 'hoe ga ik dat doen?'.” (school 1)

Aansluiten bij vitaal burgerschap

Aangegeven wordt dat de thema's van Gezonde School goed passen bij de dimensie vitaal burgerschap van het 'vak' loopbaan en burgerschap.

“Die thema's van vitaal burgerschap zijn voor ons een heel belangrijk visiestuk ... en zo proberen we ons vak, dus van sport, te koppelen aan het vitaal burgerschap.” (school 2)

“Dimensie vier (vitaal burgerschap) is het kapstokje waar je de gezondheid, gezonde leefstijl aan verbindt.” (school 1)

Gebruik maken van Testjeleefstijl

Testjeleefstijl wordt ook genoemd als een 'kapstok' voor Gezonde School-thema's. Op basis van de resultaten kan bekeken worden op welke thema's studenten het goed doen en op welke zij het minder doen.

“Studenten doen die test en dan kijken ze gewoon: oké, die scoren heel veel rood en rondom dat thema doen we theorielessen, dat doen de burgerschapsdocenten (theorie). Als sportdocent kun je dan ook aanhaken bij dat thema (praktijk).” (school 2)

Eerste reactie op het leerplankader

Een van de geïnterviewden geeft aan dat het leerplankader zou kunnen helpen bij het bepalen van de keuze van thema's, doelen en de invulling van de lessen rondom vitaal burgerschap, *“het leerplankader zou richting kunnen geven met betrekking tot welke thema's inderdaad belangrijk zijn binnen vitaal burgerschap”* en *“Je moet eerst vaststellen binnen vitaal burgerschap wat je doelen zijn”* (school 1). Een andere geïnterviewde is van mening dat het leerplankader ook als kader gebruikt zou kunnen worden binnen andere lessen, maar dan vooral bij opleidingen die inhoudelijke raakvlakken hebben, zoals zorgopleidingen. Een derde geïnterviewde vindt het leerplankader Sport, bewegen en gezonde leefstijl vrij abstract en van bovenaf opgelegd: *“Heb het idee dat het leerplankader wordt opgelegd vanuit de overheid of door het SLO .. en daar ben ik een beetje negatief over. Maar oké, dat is goed, dat snap ik. Maar waar is dan het leerplankader? Nee, dat moet je zelf maken”* (school 2).

In het ene interview wordt als meest bruikbare onderdeel van het leerplankader de 'inhoud' (doelen) genoemd. In het andere interview is dit aspect niet aan de orde gekomen.

Zoeken van leermiddelen rondom thema's Gezonde School

Als één van de bronnen voor het vinden van leermiddelen rondom thema's van Gezonde School wordt de website vitaalmb.nl² genoemd. Een van de geïnterviewden heeft van deze website informatie over het thema Alcohol gehaald. Een geïnterviewde van de andere opleiding kent deze website wel, maar heeft niet het idee dat docenten loopbaan en burgerschap daar gebruik van maken. Een nadeel van de website www.vitaalmb.nl is dat deze niet heel toegankelijk is (alleen via een inlogcode). Andere bronnen die genoemd worden, zijn: aanbod van een thema-instituut (hierbij wordt aangegeven dat dit vaak niet goed aansluit bij waar de school mee bezig is), aanbod van een programma of leermiddel via de GGD op basis van het ondersteuningsaanbod en zoeken via google.

Bij de keuze voor een bepaald leermiddel speelt een aantal aspecten een rol: het moet passen binnen de beschikbare tijd en begroting, advies van de GGD in combinatie met een ondersteuningsaanbod, duur van de interventie (bij voorkeur kort en aansluitend bij de actualiteit).

Bij zoektool Gezonde School iets opnemen over leerplankader

Op de ene school was de zoektool nog niet bekend, op de andere wel, maar men maakt er geen gebruik van. Toen men tijdens het interview naar de zoektool keek, zag men wel mogelijkheden om de zoektool te combineren met het leerplankader en/of vitaalmb.nl.

“Het zou prettig zijn als je dan .. wat er nu gemaakt is op vitaalmb.nl .. zo'n thema zet dat erbij, want dan kun je het er gewoon meteen afplukken en dan hoef ik niet eerst in te loggen bij vitaalmb.nl.” (school 2)

“Het zou fijn zijn als de beschrijving van een activiteit informatie bevat over de inhoud van het leerplankader.” (school 1)

Het toevoegen van de kernen onder de thema's vindt men niet nodig.

Leermiddelen zoeken via leerplankader

Hierover wordt aangegeven dat het handig zou zijn als in het leerplankader doorgeklikt zou kunnen worden naar materialen die op vitaalmb.nl staan.

Voorkeur voor zoeken via zoektool Gezonde School of leerplankader

De geïnterviewden hebben allen een voorkeur voor het werken met één portal, *“dat is misschien wel zonde van al die websites, maar dan heb je wel vanuit de overheid .. dat de overheid zegt: wij steunen dit gewoon heel erg en wij steunen het vanuit één punt”* (school 2). Een geïnterviewde heeft een voorkeur voor de website van Gezonde School, *“als ik nu gewoon Gezonde School doe en dan naar middelbaar beroepsonderwijs ga, dan staan daar gewoon al die thema's en ook nog eens voor primair onderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs”* (school 2). Een andere geïnterviewde doet de suggestie om alle informatie op te nemen op een website die zich specifiek richt op het 'vak' loopbaan en burgerschap, burgerschapmbo.slo.nl. Dit wordt ook gezien als een manier om docenten loopbaan en burgerschap te informeren over en te betrekken bij Gezonde School.

Behoeftte aan ondersteuning

Uit de interviews komt een behoefte aan ondersteuning vanuit Gezonde School en/of SLO naar voren. Het gaat hierbij deels om ondersteuning bij het creëren van draagvlak, maar ook om praktische ondersteuning bijvoorbeeld bij het maken van een lesplan.

²Het betreft een digitale lessendatabase voor het mbo. De database kent drie hoofdthema's: algemeen, gezondheidsthema's en vitaal werknemerschap. Onder de gezondheidsthema's vallen: voeding; bewegen en sport; relaties en seksualiteit; roken, alcohol, drugs en gehoorschade; psychosociaal welbevinden en overige thema's.

Vakken en aanknopingspunten

In het mbo zijn de aanknopingspunten voor Gezonde School en het leerplankader Sport, bewegen en gezonde leefstijl vooral te vinden bij het vak loopbaan en burgerschap, en dan vooral de dimensie vitaal burgerschap. In de kwalificatie-eisen loopbaan en burgerschap staat het volgende vermeld bij de dimensie vitaal burgerschap:

- “De dimensie vitaal burgerschap heeft betrekking op de bereidheid en het vermogen om te reflecteren op de eigen leefstijl en zorg te dragen voor de eigen vitaliteit als burger en werknemer.
- Hierbij gaat het om de zorg voor de eigen vitaliteit en fitheid. Daarbij is een belangrijke taak om de juiste afstemming te vinden tussen werken, zorgen (voor jezelf en voor anderen), leren en ontspannen.
- De deelnemer heeft kennis over en inzicht in de volgende onderwerpen die bij de dimensie vitaal burgerschap aan bod komen: de kenmerken van een gezonde leefwijze waaronder de nationale norm gezond bewegen en de aard, plaats en organisatie van gezondheidsbevorderende activiteiten in de samenleving en het arbeidsproces.
- Om zorg te kunnen dragen voor de eigen gezondheid is het nodig dat de deelnemer zich bewust is van zijn eigen leefstijl, gezondheidsrisico's van leefstijl en werk in kan schatten, op basis daarvan verantwoorde keuzes kan maken en activiteiten onderneemt die bijdragen aan een gezonde leefstijl. Het gaat naast bewegen en sport ook om aspecten als voeding, roken, alcohol, drugs en seksualiteit.”

Andere mogelijke aanknopingspunten liggen -met name voor de thema's Welbevinden en Sociale veiligheid en Relaties en seksualiteit- bij de sociaal-maatschappelijke dimensie. Daarover staat vermeld:

- “De sociaal-maatschappelijke dimensie heeft betrekking op de bereidheid en het vermogen om deel uit te maken van de gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren.
- Het gaat hier om het adequaat functioneren in de eigen woon- en leefomgeving, in zorgsituaties en in de school; om de acceptatie van verschillen en culturele verscheidenheid.
- Om adequaat te kunnen functioneren in de sociale omgeving is het nodig dat de deelnemer de aspecten van breed geaccepteerde sociale omgangsvormen kent en deze kan toepassen in de verschillende situaties. De deelnemer heeft inzicht in de kenmerken van verschillende culturen. In zijn opvattingen en gedag toont hij respect voor culturele verscheidenheid.
- De deelnemer heeft kennis over en inzicht in de volgende onderwerpen die bij de sociaal-maatschappelijke dimensie aan bod komen: de grondrechten en plichten in Nederland, kenmerken van de verschillende (sub)culturen in Nederland, kenmerken van -en oorzaken van spanningen tussen- verschillende (sub)culturen en bevolkingsgroepen in Nederland, kenmerken van ethisch en integer handelen, en het doel en de invloed van sociale en professionele netwerken.”